

ОПП 1.2.12. Національна економіка

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Національна економіка» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ЗВО СВО «Бакалавр» спеціальності «Економіка».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: система законів і закономірностей, які регулюють процеси та взаємозв'язки продуктивних сил, економічних відносин, соціокультурних, політичних, морально-етичних традицій і цінностей ведення господарської діяльності у національній економіці і впливають на особливості її економічного розвитку.

Міждисциплінарні зв'язки:

Дисципліна «Національна економіка» – вибіркова дисципліна циклу професійної та практичної підготовки, тісно пов'язана з дисциплінами: «Політична економія», «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка», «Макроекономіка», «Політологія», які вивчаються раніше, а також є базою для вивчення дисциплін «Економічна політика», «Міжнародна економіка», «Основи зовнішньоекономічної діяльності», «Моделювання економіки», «Державне регулювання економіки».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета навчальної дисципліни «Національна економіка» – дати студентам теоретичні знання та практичні навички з методики аналізу функціонування національної економіки.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Національна економіка» є: освоїти основні цілі, методологію та методику аналізу стану економіки на макrorівні; освоїти методику аналізу розвитку окремих галузей, показників товарного, грошового, фондового ринків, ринку праці; здійснювати комплексні дослідження напрямків державної економічної політики; аналізувати зовнішнє та внутрішнє макроекономічне середовище; обґрунтувати макроекономічні стратегії, формувати механізми реалізації макроекономічних стратегій; оцінювати результати макроекономічної діяльності в цілому та в межах етапів, стадій та регіонів; вміти аналізувати важливі економічні процеси – інфляційний, бюджетний; інвестиційний та інноваційної діяльності.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти має бути сформовані наступні елементи компетентності:

знання: ознаки національної економіки; сутність та методи макроекономічного аналізу; принципи і фактори функціонування, структурні елементи національної економіки; теоретичні основи національної економіки; сутність демократії та свободи як базових інститутів національної економіки; характеристики типів економічних господарських систем, критерії їх класифікації; моделі організації національного господарства; характеристики економічного потенціалу; сутність та чинники виникнення тіньової економіки; механізм функціонування ринку праці; методи вимірювання нерівності в розподілі доходів; показники стану грошово-кредитного ринку; характеристики фінансової системи та фінансової політики; цикли ділової активності; причини та наслідки інфляції; принципи взаємодії світового господарства і національної економіки; абсолютні та порівняльні переваги у міжнародній торгівлі; сутність економічної безпеки національної економіки; методичні аспекти визначення економічної безпеки; сутність міжнародної економічної інтеграції; форми міжнародної економічної інтеграції; характеристики міжнародних економічних організацій.

вміння: проводити розрахунки щодо визначення валового внутрішнього продукту країни; проводити аналіз ринку праці; проводити розрахунки показників стану грошово-кредитного ринку; визначати чинники, що впливають на економічний потенціал;

вимірювати нерівність в розподілі доходів населення; визначати розмір та темпи інфляції; визначати реальний та номінальний валютний курс; проводити розрахунки інтегрального показника економічної безпеки; розраховувати показники ефективності проведення зовнішньоторговельних операцій; здійснювати комплексні дослідження напрямків державної економічної політики, аналізувати зовнішнє та внутрішнє макроекономічне середовище; обґрунтувати макроекономічні стратегії; аналізувати бюджетну діяльність.

способи мислення: словесно-логічне, теоретичне, продуктивне, репродуктивне, інтуїтивне, творче;

професійні, світоглядні і громадянські якості: аналітичне мислення, ініціативність, самостійність, послідовність, практичний інтелект, рішучість, уважність, дисциплінованість, цілеспрямованість, емоційно-вольова зрілість, спостережливість, уважність, ініціативність, організованість, відповідальність, гуманізм;

морально-етичні цінності: загальнолюдські, національні, особистісні – осмислена морально-професійна позиція, самоаналіз, саморегуляція професійної поведінки, усвідомлення своїх професійних обов'язків.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 години 5 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Національна економіка: загальне та особливе.

Поняття національної економіки. Ознаки національної економіки. Взаємозв'язок національної економіки з іншими економічними науками. Рівні національної економіки.

Передумови становлення і розвитку національної економіки. Принципи функціонування національної економіки. Ключові підсистеми національної економіки.

Характеристика основних макроекономічних структур економіки. Чинники формування національної економіки. Мета створення і використання системи національних рахунків.

Тема 2. Економічні теорії та базисні інститути національної економіки.

Особливості поглядів зарубіжних учених на обґрунтування теорії національної економіки. Особливості поглядів українських вчених при формуванні теорії національної економіки.

Меркантилізм. Класична політична економія: фізіократи, англійська політична економія. Марксизм. Монетаризм. Кейсіанство. Історична школа. Теорія інститутів.

Поняття інститутів національної економіки. Комбінація базових економічних інститутів. Економічний порядок і економічна свобода.

Тема 3. Теорія суспільного добробуту та соціально-ринкової економіки.

Сутність сталого розвитку. Основні чинники впливу на сталий розвиток економіки. Основні принципи сталого розвитку. Показники сталого розвитку. Етапи сталого розвитку. Основні особливості, які впливають на сталий розвиток в Україні. Інноваційна модель розвитку національної економіки.

Поняття та теоретичні підходи до визначення суспільного добробуту. Утилітарна теорія суспільного добробуту. Монетарна теорія суспільного добробуту.

Характеристика економіки вільного капіталізму. Централізована планова національна економіка. Моделі організації національного господарства: американська, німецька, англійська, шведська, загальноєвропейська, японська. Теорія соціально-економічного розвитку. Модель розвитку України.

Тема 4. Характеристика економічного потенціалу.

Економічний потенціал. Складові елементи національного багатства. Природно-ресурсний потенціал: земельні ресурси, мінерально-сировинні ресурси, водні ресурси, лісові ресурси, природно-рекреаційні ресурси.

Сутність та структура трудового потенціалу національної економіки. Характеристика демографічного потенціалу країни: коефіцієнт народжуваності, смертності, приросту. Кількісні та якісні характеристики трудового потенціалу.

Науково-технічний потенціал. Організаційні форми інноваційного розвитку: технологічний парк, бізнес-інкубатор.

Інформація як складова національної економіки. Інформаційний потенціал. Національний інформаційний ресурс і простір України. Інформаційні технології.

Виробничий потенціал. Принципи формування міжгалузевих регіональних комплексів. Виробнича інфраструктура.

Міжнародний поділ праці. Зовнішньоекономічний потенціал. Експортно-імпортні операції.

Тема 5. Інституціональні чинники розвитку національної економіки.

Сутність та напрями економічного розвитку: еволюція, революція; прогрес, регрес. Сутність економічного зростання. Якісні та кількісні характеристики економічного зростання. Оцінка змін економічного зростання. Основні показники економічного зростання. Характеристика чинників економічного зростання. Характерні ознаки основних типів економічного зростання.

Сутність та основні фази економічного циклу. Типи економічного зростання. Способи економічного зростання. Фактори економічного зростання.

Тема 6. Функціонування інфраструктури національного ринку.

Ринкова інфраструктура національної економіки. Основні елементи спеціалізованої ринкової інфраструктури. Функції ринкової інфраструктури.

Складові фінансової системи країни. Напрями фінансової політики України.

Сутність та функції бюджету держави. Ознаки державного бюджету. Бюджетний устрій та бюджетна система. Структура бюджетної системи України. Бюджетна стратегія та тактика.

Сутність податкової політики в національній економіці. Принципи податкової політики та класифікація податків у національній економіці.

Основні елементи спеціалізованої ринкової інфраструктури: біржі, інвестиційні фонди, страхові фірми, аукціон.

Тема 7. Державність та державне управління економікою.

Сутність та основні завдання регуляції та дерегуляції національної економіки. Сутність, об'єкти, мета та методи державного регулювання національної економіки. Характерні риси державного регулювання у різних економічних системах. Еволюція ролі держави в економічних теоріях.

Механізм державного регулювання економіки. Принципи та ефективність державного регулювання. Ключові чинники, що формують ефективність державного регулювання.

Методи державного регулювання економіки. Цілі та інструменти економічного регулювання. Адміністративні і правові методи регулювання економіки. Функції органів державної влади у сфері управління економікою.

Тема 8. Демократія, економічна свобода та економічний порядок.

Сутність і форми демократії. Сучасна демократія й проблеми її становлення. Економічний порядок та економічна свобода.

Морфологія організації економічної діяльності. Основні форми господарювання. Аналіз морфологічної таблиці В. Ойкена. п'ять основних економічних систем, запропонованих В. Зомбартом. Взаємозалежності між контролем над економічною діяльністю і правом власності на чинники виробництва.

Матриця взаємозалежності між контролем над економічною діяльністю і правом власності на чинники виробництва. Відмінність конкурентного порядку від «вільного ринку». Основні положення ліберальної економічної політики.

Тема 9. Структурна перебудова національної економіки.

Поняття й значення структури національної економіки. Відтворювальна структура. Галузева структура. Функціональна структура. Територіальна структура. Соціальна структура. Зовнішньоекономічна структура.

Поняття структурної політики держави. Напрями державної структурної політики. Пасивна державна структурна політика. Активна державна структурна політика. Напрями оптимізації структури української економіки.

Місце і роль промисловості у системі національної економіки України. Розвиток паливно-енергетичного комплексу України. Розвиток вугільної промисловості в Україні. Розвиток нафтової галузі в Україні. Розвиток гірничо-металургійного комплексу. Розвиток хімічної та нафтохімічної промисловості. Формування та реалізація державної промислової політики в Україні.

Тема 10. Програмування та прогнозування національної економіки.

Класифікація програм розвитку національної економіки. Сутність, мета та особливості впливу програмування на розвиток національної економіки. Цільові комплексні порогами розвитку національної економіки.

Програми економічного й соціального розвитку. Міжнародні програми.

Прогноз та прогнозування національної економіки. Принципи та методи прогнозування національної економіки. Класифікація прогнозів. Сутність стратегічного планування розвитку національної економіки.

Тема 11. Політика економічного зростання в національній економіці.

Поняття економічного зростання. Інтенсивний, екстенсивний та змішаний типи економічного зростання. Чинники економічного зростання: прямі та непрямі. Джерела економічного зростання.

Теорії економічного розвитку національної економіки. Модель інноваційного розвитку національної економіки та основні пріоритетні напрями її реалізації. Сутність та особливості соціального захисту населення. Основні методи державного впливу на соціальну політику.

Особливості економічного зростання в Україні. Політика сталого економічного зростання. Стратегічні пріоритети розвитку України.

Тема 12. Інституціональні форми інтеграції у світове господарство.

Сутність міжнародної економічної інтеграції. Чинники, що впливають на міжнародні економічні позиції країни. Форми і механізми інтеграції. Світова торгівля. Політика протекціонізму. Політика фритдерства.

Інтеграція України у світовий економічний простір. Західний вибір: інтеграція України у Європейський Союз. Східний вибір: інтеграція України з Російською Федерацією, іншими країнами Євразійського Співтовариства, СНД, створення спільно з ними нових організацій.

Зовнішньоекономічна політика України та її компоненти. Динаміка та структура зовнішньої торгівлі. Поняття платіжного балансу. Співробітництво України з міжнародними організаціями.

3. Рекомендована література

1. Базилевич В.Д. Макроекономіка: Опорний конспект лекцій / В.Д. Базилевич. – К.: Четверта хвиля, 1997. – 224 с.
2. Базилінська О.Я. Макроекономіка. Навчальний посібник / О.Я. Базилінська. – К.: ЦУЛ, 2005. – 442 с.
3. Баканов М.И. Теория экономического анализа: Учебник / М.И. Баканов, А.Д. Шеремет. – 4-изд., доп. и перераб. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 416 с.
4. Барановський О.І. Фінансова безпека: монографія. Інститут економічного прогнозування / О.І. Барановський. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с.
5. Градов А.П. Национальная экономика. Курс лекций / А.П. Градов. – СПб: «Специальная литература», 1997. – 316 с.
6. Гринів Л.С., Кічурчак М.В. Національна економіка: Навч. посібник. / Л.С. Гринів, М.В. Кічурчак – Львів: «Магнолія 2006», 2008. – 464 с.
7. Економічна теорія: підручник / За ред. В.М. Тарасовича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.

8. Економічний аналіз: Навчальний посібник / М.А. Блюх, В.З. Бурчевський, М.Г. Чумаченко. – Вид. 2-ге, переробл. і доп. – К.: КНЕУ, 2003. – 556 с.
9. Заболоцький Б.Ф. Національна економіка: Підручник. / Б.Ф. Заболоцький – Львів: Новий Світ-2000, 2010. – 582 с.
10. Іваненко В.М. Економічний аналіз: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни / В.М. Іваненко, М.І. Горбаток, В.С. Льовочкін. – К.: КНЕУ, 1999. – 176 с.
11. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навчальний посібник / В.М. Івахненко. – 3-є вид., перероб. і доп. – К.: Знання – Прес, 2002. – 190 с.
12. Калініченко О.В. Вплив світової продовольчої кризи на продовольчу безпеку України / О.В. Калініченко, О.Д. Плотник, Є.С. Лазеба // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка : Економічні науки. Вип. 90. – Харків: ХНТУСГ. – 2009. – с. 121 – 131.
13. Калініченко О.В. Енергетична безпека України в умовах світової енергетичної кризи / О.В. Калініченко, І.В. Перетятко // Екологія плюс. – 2010. – № 5. – с. 2 – 10.
14. Калініченко О.В. Продовольча безпека України / О. В. Калініченко, Є.С. Лазеба // Вестник патентного повереного. – 2009. – № 1. – С. 29 – 39.
15. Лапішко М.Л. Основи фінансово-статистичного аналізу економічних процесів: Підручник / М.Л. Лапішко. – Львів: Світ, 1995. – 328 с.
16. Мельник В.А. Ринок цінних паперів: Довідник керівника підприємства / В.А. Мельник. – К.: А.Л.Д.: ВІРА-Р, 1998. – 552 с.
17. Мельник В.М. Основи економічного аналізу. Короткий теоретико-методологічний курс: Навчальний посібник для вузів / В.М. Мельник. – К.: Кондор, 2003. – 128 с.
18. Михасюк І. Державне регулювання економіки / За ред. І.Р. Михасюка. – Львівський національний університет ім. І. Франка, Львів: Українські технології, 1999. – 640 с.
19. Мікроекономіка і макроекономіка: Підруч.: У 2 ч. / За заг. ред. С. Будаговської. – К.: Основи, 1998. – 518 с.
20. Мних Є.В. Економічний аналіз: Навчальний посібник / Є.В. Мних, І.Д. Френц. – Львів: «Армія України», 2000. – 144 с.
21. Національна економіка: навчальний посібник / За ред. В.М. Тарасовича. – К.: ЦУЛ, 2009. – 280 с.
22. Національна економіка: Підручник / За ред. проф., к.е.н. П.В. Круша. – К.: Каравела; Піча Ю.В., 2008. – 416 с.
23. Ойкен В. Основные принципы экономической политики / В. Ойкен. – М.: Универс, 1995. – 496 с.
24. Панчишин С.М. Макроекономіка: навчальний посібник / С.М. Панчишин. – 3-є вид. – К.: Либідь, 2005. – 614 с.
25. Пухтаєвич Г.О. Макроекономічний аналіз: Навч. посібник / Г.О. Пухтаєвич. – К.: КНЕУ, 2000. – 208 с.
26. Старостенко Г.Г. Національна економіка: нач. посібник / Г.Г. Старостенко, С.В. Онишко, Т.В. Поснова. – К.: Ліра-К, 2011. – 432 с.
27. Стельмашук А.М. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник / А.М. Стельмашук. – Тернопіль: Астон, 2001. – 362 с.
28. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки: Навч. посібник. / Д.М. Стеченко. – К.: МАУП, 2000. – 176 с.
29. Шеремет А.Д. Теория экономического анализа: Учебник / А.Д. Шеремет. – М.: Инфра – М., 2002. – 333 с.
30. Шлямко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В.Т. Шлямко, І.Ф. Зінько. – К.: НІСД, 1997. – 144 с.